

Fulls de la Revista

Sumari

Senyora mare
 MARIÀNGELA VILALLONGA,
 J. A. ORIOL, MARIONA GELI,
 LLUIS LUCERO, M. ROSA FONT,
 JOAQUIM PUJAN, SILVIA SOLER,
 IMMA MERINO

El professor
 DAVID JOU

Dir sense dir
 LIDIA AYATS

Marques de biblioteca
 MARTIN C. GUTZWILLER

Guillem Rocas (Torroella de Montgrí, 1946) és l'il·lustrador d'aquests Fulls. Va començar a dibuixar i a pintar de ben jove a Palafrugell, on viu des de fa molts anys. Aviat va exposar en nombroses sales de Catalunya i d'arreu, i va participar en diverses exposicions col·lectives. L'any 1980 va rebre una menció a la Biennial del Grand Palais de París. L'obra de Guillem Rocas és feta a la llum i a l'ombra del paisatge i de la història de l'Empordà. Les seves composicions són un homenatge constant a aquest mar i a la cultura que engendrà: «Introspecció mediterrània», «La terra humida del passat», «Pintant el paisatge del passat». Si hom vol fer un recorregut a través de la seva obra, pot ambar-se al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà i gaudir del seu mòbil *Ocells de ferro*, o pot entrar a l'església de Sant Martí de Palafrugell i contemplar el frontal d'altar *El llindar d'un món nou: el Crist de l'Empordanet*.

Senyora mare

O Madame Mère, com va ser sempre anomenada la mare de Napoleó. I alguna altra. La mare és l'inxhaurible tema de reflexió proposat pels Fulls d'aquest any 2006. A la coordinadora d'aquests Fulls li agraden les llibreries. És clar: es dedica a la literatura; llatina primer, i d'altres, per extensió. Hi ha unes llibreries que també visita, les dels aeroports. Hi ha trobat llibres que mai no hauria pensat trobar-hi, des d'una novel·la que fa ficció sobre l'assassinat d'un dels fills del papa Alexandre VI fins a una traducció al castellà del *Manual d'Inquisidors* de Nicolau Eimeric. I tot això enmig de codis-da-vinci i harrys-potter. Va ser al mes de

juliol d'enguany, en una llibreria d'aeroport, que la susdita coordinadora es va trobar amb un llibre d'Anne-Laure Schneider que va comprar: *Toi, ma mère*, portava com a títol. L'escriptora ja havia publicat amb anterioritat un *Toi, mon père*, que la coordinadora d'aquests Fulls no ha vist, encara. Schneider hi recull cinquanta-cinc textos que reflexionen sobre la mare, alguns d'inèdits i altres de ja publicats, d'escriptors, d'artistes, de fills d'escriptores i d'artistes, de gent anònima també. Hi ha els testimonis d'escriptors com Albert Cohen i Charles Baudelaire, Marguerite Duras i Antoine de Saint-Exupéry; de cineastes com François Truffaut i Pedro Almodóvar, Charles Chaplin i Gérard Depardieu; de filles que han idealitzat les seves mares i de fills que han odiat les seves mares; de fills que veneren la mare adoptiva i de filles angoixades per no haver arribat a conèixer mai la vertadera mare. Retrets i elogis, comprensions i desenganys, absències i opressions, nostàlgies. I el vincle, sempre el vincle, real, absolut, determinant. No tots aquells que han estat cridats a escriure uns mots sobre la seva mare han pogut furgar dins el seu cor fins a esclarir-ne els sentiments. A ells i als que sí que ho han fet, gràcies per haver respost a la crida.

Mariàngela Vilallonga

Sobre la mare

Mā, méter, mater. Sanscrit, grec i llatí. El primer mot significa 'estendre, construir'. Amb el segon es formà el nom de Demèter, la dea enfollida pel rapte de la seva filla. Del tercer ens arribà el nostre mot *mare*, símbol ambivalent de la vida, imatge de la natura (mare terra) i de la mort, que és el que vol dir, en el llenguatge hermètic, «regressar a la mare». Barregem, doncs, la mare de les aigües amb la pedra, la caverna, la casa, la nit, la profunditat, la força, la saviesa, l'inconscient col·lectiu i el costat esquerre i nocturn de l'existència. Però fugim dels símbols i anem al concret. Dmitrij Merezkovskij va dir que «el món pereix perquè ha oblidat la mare». I hi va afegir: «Quina diferència hi ha entre el pare i la mare? Allò que no saben els savis ho saben els infants: el pare castigarà; la mare perdonarà». Però avui les coses no són tan clares. Potser en el «retorn a la mare» retrobarem els papers perduts.

J. A. Oriol Dauder

El record de la mare

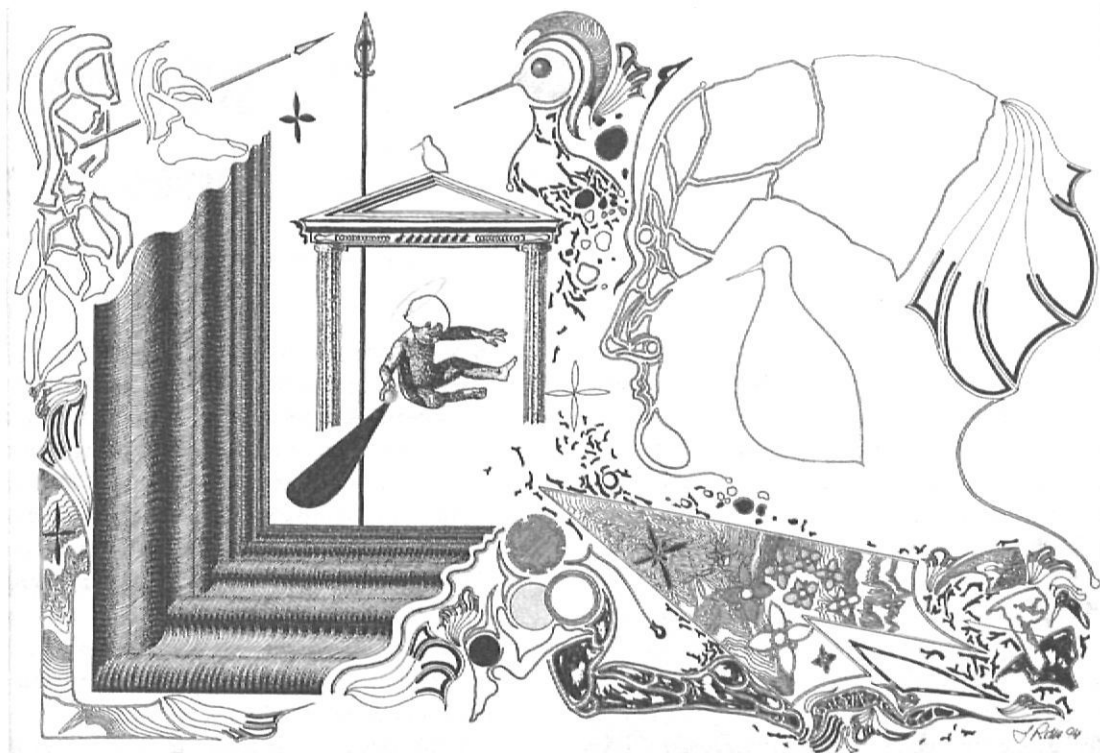
El meu record infantil dels primers anys sobre la meua mare com a escriptora, segurament poc fidel, és veure-la traduint Quasimodo i amb piles de llibres, sobretot de la revista *Canigó*, per fer-ne la crítica. Jo tenia una mare «diferent» a les de les meves amigues, que treballava, que era més liberal amb les filles, que deia pestes del franquisme i de la policia... Jo més aviat me'n sentia orgullosa, però alhora m'havia d'espavilar una mica més. No ens feia jerséis; en canvi, ens regalava a tots poesies. La nostra casa era molt oberta: hi venien amics dels pares, sovint convidats a dinar sobre la marxa, o joves amb inquietuds literàries o històriques a la recerca de consell o una correcció. Era una mare comprensiva: escoltava i no criticava. Això sí, alguna vegada et podia contestar despistada; potser estava rumiant una poesia. Amb el meu pare s'adoraven i enraonaven hores. Del darrer any la recordo exultant per la trobada amb Jacques Stroumsa, enllestint els seus relats del magnífic recull *Nit de 1911*, fent un deliciós rostit per dinar o ensenyant a tocar el piano a la meua filla Laura, i plena de projectes, sobretot d'assaig literari. Això darrer era per a ella un descans relatiu, perquè quan acabava una novel·la quedava cansada i sovint deia que era l'última.

Mariona Geli Anglada

Casa Salietti

dedicat a la meua mare

Travesso amb tu el portal de Ciutadans.
Les teves mans em fan la foscor clara
i sento com em premen els dits tendres
que fixen el record d'un dolç lleó.
Pugem l'escala i la primera llum,
l'escampa el vol pausat d'un drac benigne.
Rellisquen els graons, la vida passa.
Ara sento l'escalf del teu cos tebi
dormint amb mi prop de la freda llar
i la terrassa gran on vaig aprendre
els primers passos i els primers ensurts;
el teu esguard que em reprèn i acarona,

la teva veu que em llegeix i somriu,
la teva mà que em segueix i perfila,
el teu amor, que és el mirall del meu.

Lluís Lucero Comas
Girona, agost de 2006

Tu, la meva mare

Tu, la meva mare, que vas ser infant entre els saules, les oques i el blat, que trespaves per l'hort i encaçaves conills, que saltaves pels recs i collies magranes.

Tu, la meva mare, que vas tallar horitzons per estimar el noi aquell de la moto, que vas donar una música a cada gest, que agombolaves els fills amb les mans d'herba, que vas deixar la teva veu a les ombres perquè saltessin murs i abraressin el sol.

Tu, la meva mare, obrint noves rutes en la nit, dibuixant camins de sol, fendint el dia.

Tu, la meva mare, el ferro i la sal, l'arrel i les branques, la dansa contínua al voltant dels plats i del foc i del silenci que avança.

Tu, la meva mare, que escoltes i rius i encercles amb els dits les gotes d'aigua, l'aigua que porta sang, el vent que du els teus mots, el sol que s'extasia i posa un tros de cel a cada punta de les teves branques.

M. Rosa Font i Massot

Dura lex, sed lex

Ara que el temps em fuig de les mans tan de pressa, recordo els dies d'infantesa com Lawrence Sterne ens descriu el moment del part de Tristram Shandy, amb aquella flegma tacada d'humor esmolat. És la millor defensa contra l'atac de la inevitable nostàlgia. I no foren uns anys fàcils, tot i que érem feliços, potser perquè no ho sabíem, que érem feliços. Ma mare, que ara ja només em retreu que no pinto pomes com les de Cézanne, i té els cabells blancs, és al centre d'aquell món, i em parla de tant en tant de quan feia la bugada a Ridaura, en aquella vall d'Aro on avui el paisatge de la infantesa ja no existeix, o és en vies de convertir-se en un reducte suburbial i inhòspit, devorat per la política del totxo dels nostres vulgars agrimensors institucionals. Ma mare encara va parir els fills a casa, com va ser parit Shandy; la llevadora es deia Concepció, i mossèn Vador es negà a tocar a tritllo per no sé quina raó... Ma mare encara broda cançons de la roda del temps i mastega, sense dents, la parla saborosa que també se'n va. Mai no m'ha confessat per què no em dic Tristram. *Dura lex, sed lex.*

Joaquim Pijoan

Quan es va morir...

Quan es va morir la meva mare em vaig sentir adulta i em vaig sentir petita una altra vegada. Em vaig sentir òrfena, sola, desamparada. Vaig sentir el buit al meu voltant, com

un fossar que m'allunyava de tothom. Em vaig sentir vulnerable, com si fos de vidre i qualsevol topada pogués fer-me una trencadissa.

Mirava els meus fills i pensava: qui els explicarà les històries de la família?, qui els dirà d'on venim, qui som?, qui els farà sentir arrelats a la terra?

A la meua mare l'he plorada més com a àvia dels meus fills que com a mare. M'he rebel·lat diàriament contra aquest fet antinatural: els meus fills no coneixen la meua mare. S'ha trencat un fil que hauria d'haver estat irrompible, elàstic, etern. La connexió entre els meus pares i els meus fills sóc jo, però la mort m'ha passat arran, i m'ha deixat inservible. Així pensava jo poc després de la mort de la meua mare.

Ella representava la figura materna absolutament, vull dir molt més que no pas jo. Ella era la mare-lloba que ens protegia, la mare-gata que ens llepava les ferides, la mare-cangur que ens acompanyava per la vida mentre no sabíem anar sols, la mare-ocell que ens alimentava amb fruita, amb besades, amb contes, amb pastissos, amb consells.

Ella responia les nostres preguntes, ens encomanava el seu entusiasme, ens traslladava les seves inquietuds, ens llegava la seva saviesa.

Sílvia Soler Guasch

Extret del seu llibre *El gust de ser mare* (Columna, Barcelona, 2004)

Katharine Hepburn i nosaltres dues

Acabo de tornar a veure *Històries de Filadèlfia*, la comèdia de George Cukor amb una Katharine Hepburn esplèndida que la meua mama (Catalina, així que a vegades li deia Kate) i jo vam veure moltes vegades juntes: a la nit, quan el papa se n'anava a dormir, ens preguntàvem quina pel·lícula volíem veure i gairebé sempre coincidíem que amb cap altra ens ho passàriem tan bé com amb *Històries de Filadèlfia*. Era la nostra màxima coincidència cinematogràfica. Així que hi tornàvem una i altra vegada fins a la mort de la mama. No havia tornat a veure la pel·lícula des que va morir, ara fa sis anys. No sé si temia el dolor

de veure-la sense ella i tampoc no sé, però podria ser, si el desig recuperat de tornar-la a veure vol dir alguna cosa sobre l'estat del meu procés de dol. Sento que no sé mai del tot en quin estat estic: de la manera més inesperada, ni que sigui un instant, em pot estabornir la seva absència. No ha passat ni un dia des de la mort de la mama (jo li deia «mama») que no hi hagi pensat, que no m'hagi revingut un comentari seu o un moment viscut amb ella. El moment pot venir amb un atac de malenconia, però he de dir que a vegades ric en recordar-la, perquè tenia el seu sentit de l'humor i també, com tots, la seva comicitat involuntària.

Però avui, en tornar a veure *Històries de Filadèlfia*, m'he preguntat que té aquesta pel·lícula per haver creat una complicitat entre dues dones tan diferents pel que fa a l'edat, la formació, les circumstàncies socials i polítiques, la vida viscuda i també la desitjada, la manera de ser dona i els papers assumits (o no assumits) dins la família, l'experiència amorosa i sexual, la mateixa manera de mirar i entendre el cinema. Se m'ha acudit que, a part de l'encant perdurable d'aquesta comèdia, potser ho permetia la distància en relació amb les nostres vides: aquest hipotètic món de l'alta societat de Filadèlfia no tenia res a veure amb cap de nosaltres dues. Era com si en aquest món altre, un territori neutre, hi projectéssim el desig de trobar un espai de complicitat. Tampoc no ens podíem reconèixer en aquesta dona elegant i sofisticada interpretada per Katharine Hepburn a la qual s'acusa de creure's una deessa (més disposada a ser adorada que a estimar) mentre dubta entre tres homes. Ara bé, devia inspirar el nostre desig d'esdevenir una altra, sobretot quan Tracy Lord (el nom del personatge que interpreta Hepburn) beu xampany i perd el control d'ella mateixa: es torna fràgil, enamoradissa i encara més bella. A la meua mare li encantava el xampany. No em consta que s'alliberés a la manera de Tracy Lord, però només amb una copa estava alegre. Una vegada vam celebrar una revisió d'*Històries de Filadèlfia* amb una ampolla de xampany. Al capdavall, es tractava de compartir una estona de felicitat. El filòsof Stanley Cavell ha escrit que certes comèdies clàssiques de Hollywood representen una recerca de la felicitat. La busquen els personatges. La buscàvem la meua mare i jo mentre miràvem *Històries de Filadèlfia*. Suposo que l'he buscada mentre tornava a veure la pel·lícula.

Imma Merino